

UDK 004

**РОЛЬ И ФУНКЦИИ ИНФОРМАЦИОННО-
КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ЦИФРОВОЙ
ЭКОНОМИКЕ**

старший преподаватель Маллабоев Носиржон Муродуллаевич

преподаватель Мадрахимова Муяссар Бакижоновна

студент Мукимжанов Нодирбек Хайрулло оглы

Наманганский инженерно-строительный институт

Республика Узбекистан, город Наманган

Аннотация: В данной статье изложены наиболее важные и актуальные задачи, стоящие перед Министерством информационных технологий и связи. Цифровая экономика, прежде всего, создает возможность работать в регионе, свободном от коррупции, потому что цифры все запечатывают, сохраняют в памяти. Подробная информация о том, как быстро предоставлять информацию, когда это необходимо.

Ключевые слова: робототехника, манипулятор, технология, бюджет, эксперт, коррупция, компьютер, функция, маркетинг, дидактика, слайд, диаграмма.

**ROLE AND FUNCTIONS OF INFORMATION AND
COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE DIGITAL ECONOMY**

senior lecturer Mallaboev Nosirjon Murodullaevich

teacher Madrakhimova Muyassar Bakizhonovna

student Mukimzhanov Nodirbek Khairullo oglu

Namangan Civil Engineering Institute

Republic of Uzbekistan, city of Namangan

Annotation: This article outlines the most important and urgent tasks facing the Ministry of Information Technologies and Communications. The digital economy, first of all, creates the opportunity to work in a region free

*from corruption, because the numbers seal everything up, keep it in memory.
detailed information*

Key words: robotics, manipulator, technology, budget, expert, corruption, computer, function, marketing, didactics, slide, diagram.

RAQAMLI IQTISODIYOTDA AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING O‘RNI VA VAZIFASI

katta o‘qituvchi Mallaboyev Nosirjon Murodullayevich

o‘qituvchi Madraximova Muyassar Boqijonovna

talaba Muqimjonov Nodirbek Hayrullo o‘g‘li

Namangan muhandislik-qurilish instituti

O‘zbekiston Respublikasi, Namangan shaxri

Annotatsiya: Ushbu maqolada axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi oldida o‘ta muhim va dolzarb vazifalar qo‘yilgan. Raqamli iqtisodiyot, birinchi navbatda, korrupsiyadan holi hududda ishlash imkoniyatini yaratadi, chunki raqamlar hamma narsani muhrlaydi, xotirada saqlaydi. Kerak paytda ma’lumotlarni tez taqdim etish to‘g‘risida batafsil yoritilgan.

Kalit so‘zlar: robototexnika, manipulyator, texnologiya, byudjet, ekspert, korrupsiya, kompyuter, funksiya, marketing, didaktik, slayd, diagramma.

Bugun jamiyatda raqamli texnologiyalarning ahamiyati tobora ortmoqda. Ularning keng joriy qilinishi va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish masalalari hozirgi zamonda har bir davlat uchun jiddiy hayotiy masalaga aylangan. Ekspertlar fikricha, kelgusi 3 yilda iqtisodiyotni raqamlashtirish orqali dunyodagi 22 foiz ish o‘rni axborot texnologiyalari yordamida yaratiladi. Prezidentimizning Oliy Majlisga Murojaatnomasida raqamli iqtisodiyotga faol o‘tish kelgusi 5 yildagi eng ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilandi. Shuningdek, joriy yilning Ilm, ma’rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili deb e’lon qilingani bejiz emas. Davlat dasturida belgilangan vazifalar ijrosini ta’minlash borasida Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini

rivojlantirish vazirligi oldida oʻta muhim va dolzarb vazifalar qoʻyilgan. Raqamli iqtisodiyot, birinchi navbatda, korrupsiyadan xoli hududda ishlash imkoniyatini yaratadi. U “hufiyona iqtisodiyot”ning asosiy kushandasidir. Chunki raqamlar hamma narsani muhrlaydi, xotirada saqlaydi. Kerak paytda maʼlumotlarni tez taqdim etadi. Bunday sharoitda biror maʼlumotni bekitish, yashirin bitimlar tuzish, u yoki bu faoliyat haqida toʻliq axborot bermaslikning iloji qolmaydi, Buning natijasida esa iqtisodiyotga yoʻnaltirilgan qonuniy mablagʻlar joy-joyiga sarflanadi. Ayniqsa, soliqlarning oʻz vaqtida toʻgʻri hisoblanishi va toʻlanishi, byudjet taqsimoti oshkoraligi, ijtimoiy sohaga yoʻnaltirilgan mablagʻlar, maktablar, shifoxonalar, yoʻllarga ajratilgan pullar toʻliq oʻz manziliga maqsadli yetib borishiga zamin yaratiladi. Shu bois, raqamli texnologiyalarni bizni taraqqiyotga eltadigan eng qisqa yoʻl, deya atash gʻoyat oqilona va odilona taʼrif boʻladi. Robototexnika sohasi. Maʼlumki, "robot" soʻzi bizning tilimizga ilmiy fantastikadan kirib kelgan boʻlib, "qul" degan maʼnoni bildiradi. Birinchi bor bu soʻzni oltmish yil oldin taniqli Chex fantast yozuvchisi Karl Chepek ishlatgan. Ammo "mexanik odamlar" undan oldinroq ham maʼlum edi. Oʻrta asrlarda inson isteʼdodlariga ega boʻlgan musiqachi qoʻgʻirchoq yoki rassom-qoʻgʻirchoqlar paydo boʻlganligi maʼlum. Kompyuter asri boshlanishi bilan insonni ogʻir va zararli mehnatdan ozod etadigan robotlar paydo boʻldi. Ular garchi odam qiyofasida boʻlmasa-da, koʻplab funksiyalarni bajara oladilar. Masalan, UzDAEWOOavto Oʻzbekiston - Koreya qoʻshma avtomobil korxonasi turli ishlarni bajaradigan robotlar keng qoʻllanilmoqda. Bugungi kunda robotlar mashinasozlik zavodlarida, poʻlat quyish sexlarida, kimyoviy laboratoriyalarda, qurilishda keng qoʻllanilmoqda. Robotlarni yaratish bilan shugʻullanadigan texnikaning maxsus shahobchasi-robototexnika paydo boʻldi. Robotlar orasida keng tarqalgani bu robot manipulyatorlardir. Manipulyatorlar oʻta sezgir va kuchli mexanik qoʻldir. Robotlarni kompyuter boshqarib turadi, yaʼni kompyuter robotning "miyasi"dir, ular telekameralar orqali "koʻrib",

mikrofonlar yordamida "eshitadilar", ya`ni axborot qabul qiladilar. Maxsus vositalar "sezgi" organi vazifasini o`taydi.

Marketing sohasi. Marketing inglizcha "market" (bozor) so`zidan olingan bo`lib, bozor, savdo sohasidagi faoliyatni anglatadi. Marketingda eng asosiysi, bozorni, xaridorlar talab va ehtiyojlarini chuqur va har taraflama o`rganish va ishlab chiqarishni shuning asosiga qurish, ikkinchi tomondan esa bozorga, mavjud talab va ehtiyojga ta`sir ko`rsatish, xaridorlarning muayyan mollarga bo`lgan talablarini shakllantirishdan iborat. Boshqa viloyat (tuman, shahar) dagi bozor narxlarini o`rganish. Marketing sohasini kompyuter va axborot texnologiyalarisiz tasavvur etish qiyin, ayniqsa, qimmatli qog`oz bozorini. Ta`lim-tarbiya sohasi. Ta`lim sohasida asosiy vositalardan biri bu didaktik ta`minotlardir. Didaktik ta`minotga o`quv materialining o`zgargan shakllari-slayd, diagramma, jadval, test, virtual laboratoriya va boshqalar kiradi. Bunday ta`minotlarni yaratishda kompyuterdan foydalanishning imkoniyati keng va kelgusida bu ta`minotni o`zgartirib, takomillashtirib borish ham mumkin. Bundan tashqari masofadan ta`lim olish, mustaqil o`rganish kabi imkoniyatlarni ham yaratib beradi. Ishlab chiqarish sohasi. Ishlab chiqarishning deyarli barcha sohalarida kompyuterlar qo`llanilib kelmoqda. Kompyuterlar ko`pgina texnologik jarayonlarni boshqarishi, ular yordamida yangi mahsulotning chizmasini yaratishdan toki tayyor mahsulot bo`lib chiqquniga qadar bo`lgan barcha jarayonlarni avtomatlashtirishi, mahsulot shaklini konstruktor kompyuter ekranida chizib, tegishli o`zgartirishlar yasab, qog`ozga chop etishi va boshqa amallarni bajarishi mumkin. Bundan tashqari mahsulotni ishlab chiqarish uchun kerakli barcha qurilmaning imkoniyatlari, unga ketadigan sarf-xarajatlarni hisob-kitob qilishda ham kompyuter eng yaxshi yordamchidir. Mahsulotni ishlab chiqarishda axborot asosiy kompyuterdan ishlab chiqarish liniyalariga yetkaziladi. U yerda axborotni qabul qilishga tayyor turgan robotlar kompyuter uzatgan dastur asosida mahsulotni yig`a boshlaydi. Tayyor mahsulotlar esa robotlar yordamida tekshirilib, omborlarga jo`natiladi. Tibbiyot sohasi.

Kompyuterlarning shifoxonalarda paydo bo`lishi ko`p narsalarni, jumladan, yuqoridagi muammolarni ham tubdan o`zgartirib yuboradi. Siz to`g`ridan-to`g`ri shifokor huzuriga yo`l olasiz. Uning ish stolidagi odatdagi meditsina ish qurollaridan tashqari kompyuter ham joy olgan: uning xotirasida barcha bemorlarning kasallik tarixi yozib qo`yilgan. Agar siz oldin ham murojaat etgan bo`lsangiz, siz haqingizdagi ma`lumot ham bo`ladi. Birinchi bor murojaat etayotgan bo`lsangiz siz haqingizdagi barcha axborotni shu yerning o`zida shifokor kompyuterga kiritib qo`yadi. Kasalligingiz haqidagi barcha ma`lumotlar kompyuterga kiritilgach, sizning kasalligingiz bo`yicha tez va aniq tashxis kompyuter tomonidan qo`yiladi va chop etish qurilmasi yordamida dorilar uchun ro`yxat ham chop etib beriladi. Dorilar ro`yxatini olib, boshqa kompyuter yordamida ushbu dorilarni eng yaqin bo`lgan qaysi dorixonalardan topish mumkinligini ham bilib olish mumkin. Kompyuter medisinada boshqa ishlarga ham qodir. Masalan, tomograf - ya`ni siljib harakatlanadigan rentgen apparati insonning ixtiyoriy organi haqida to`liq ma`lumot olishi, ulardagi mikroskopik defektlar, chet jinlar (masalan, buyrakdagi tosh) haqida ma`lumot berishi mumkin va ularning harakatli ko`rinishini saqlash, tomograf uzatgan axborotni tezda qayta ishlash va ekranda ko`rsatish qulayliklari ham bor. Kompozitor musiqa yaratishda kompyuterdan unumli foydalanishi mumkin. Buning uchun kichik real yoki elektro organ yordamida kompyuterga ulanib yozayotgan musiqa notalarini ekranda ko`rib turgan holda yangi asar yaratishi va shu yerning o`zida, shu onda eshitib ko`rishi ham mumkin. Kompyuterlar rassomlarga ham ko`p yoqib qolgan. Kompyuter grafikasi bo`yicha birinchi ko`rgazma 1956 -yili o`tkazilgan. Turli eskizlar, chizmalar va rasmlar chizishda rassomlar kompyuterdan foydalanib kelmoqdalar. Bundan tashqari, kino va televideniyaning ham kompyuterlarsiz tasavvur etish qiyin. Hozirgi davrda turli joylarda, mintaqalarda, hatto qit`alarda yashaydigan insonlar ishtirokida telekonferensiyalar o`tkazish an`anaga aylanib qolmoqda. Iqtisodiyotda axborot komplekslari va texnologiyalarining maqsadi – iqtisodiyotda axborot

komplekslari va texnologiyalari tushunchalarining mohiyatini tushuntirish hamda talabalarda iqtisodiyotning turli sohalarida iqtisodiy jarayonlarga zamonaviy axborot komplekslarini, kommunikatsiya vositalarini tatbiq etish ko‘nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.S.S.G'ulomov, A.T.Shermuxamedov, B.A.Begalov. «Iqtisodiy informatika» T. «O'zbekiston», 1999 y, 9-87, 139-207, 267-309,betlar.
- 2.O'zbekiston Respublikasi oliy ta'limning me'yoriy hujjatlari.T:2002.138 b.
- 3.A.Ortiqov, A.Mamatqulov «IBM PC kompyuterlaridan foydalanish». T. 1992 y. 40-bet
- 4.M.M. Aripov, J.O'. Muhammadiyev. Informatika, information texnologiyalar.